

Stockholm den 14 december 2020

R-2020/1637

Till Justitiedepartementet

Ju2020/02922/L6

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 15 september 2020 beretts tillfälle att avge yttrande över betänkandet Grundlagsskadestånd – ett rättighetskydd för enskilda (SOU 2020:44).

Sammanfattning

Utredningen har tydligt haft ambitionen utforma förslaget om grundlagsskadestånd i nära anslutning till regleringen om konventionsskadestånd i skadeståndslagen 3 kap. 4 § och föreslår att såväl grundlagsskadestånd som konventionsskadestånd regleras i nämnda lagrum. Advokatsamfundet delar utredningens uppfattning att grundlagsskadestånd bör regleras på det sätt som föreslås, särskilt när konventionsskadestånd nu är infört och gäller sedan den 1 april 2018.¹ Advokatsamfundet hänvisar här i aktuella delar till sitt yttrande över förslagen om konventionsskadestånd.

Synpunkter i sak

Advokatsamfundet delar utredningens uppfattning att en bestämmelse om grundlagsskadestånd införs och lagstiftningstekniskt sammanförs med bestämmelsen om konventionsskadestånd som redan gäller. Regeringsformens rättighetskatalog hamnar härmed på jämbördig nivå med Europakonventionen, vilket samfundet anser vara eftersträvansvärt.

Advokatsamfundet anser alltså att det är viktigt att regeringsformens rättighetskatalog konstitutionellt sett stärks genom införandet av ett nytt inhemskt rättsmedel. Advokatsamfundet hoppas att lagregleringen av grundlagsskadestånd ska ha en preventiv funktion i myndighetsutövning, lagstiftning och förvaltning. Vidare kommer bestämmelsen kunna stärka domares lojalitet gentemot den rättighetsbaserade juridiken i stort. Dessa effekter kommer sannolikt att underlätta rättighetsreglernas genomslag och genomförande i Sverige. Svenska domare är trots allt mer bekväma med att tillämpa svensk lag.

Vad gäller *nödvändighetskravet* (konventionsskadestånd) och *behovskravet* (grundlagsskadestånd) vill Advokatsamfundet tillägga följande vad gäller valet av *behovskravet* för grundlagsskadestånd.

---

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 27 juni 2011 över betänkandet Skadestånd och Europakonventionen (SOU 2010:87).

För en advokat som ska föra talan på grundval av en rättighetskränkning är det viktigt att regleringen av konventionsskadestånd och grundlagsskadestånd ligger så nära varandra som möjligt, eftersom kränkningen i många fall aktualiserar tillämpning av såväl konventionen som regeringsformen i samma mål. Frågan är varför utredningen inte använde *nödvändighetskravet* i förhållande till regeringsformen. Det beror på att nödvändighetskravet som helt överensstämmer med 3 kap. 4 § skadeståndslagen har den svagheten att ordet nödvändigt i den bestämmelsen syftar på att ersättningen ska vara nödvändig för att Sverige ska uppfylla sin förpliktelse att tillhandahålla ett effektivt rättsmedel. Om en överträdelse av regeringsformen åberopas som ansvarsgrund måste rekviritet ges en annan innebörd, eftersom det inte finns någon allmän rätt till effektivt rättsmedel vid överträdelser av regeringsformen.

Det leder tanken till att nödvändighetskravet, om det skulle tillämpas i förhållande till regeringsformen, syftar på att den skadelidande ska få ett skadestånd som sammantaget tillförsäkrar honom eller henne gottgörelse. Enligt nödvändighetskravet i artikel 41 i Europakonventionen anges att gottgörelse ska tillerkännas den förfördelade parten om så anses nödvändigt.

Utredningens tanke är att resultatet av prövningen skulle bli detsamma oavsett vilken rättighetskatalog som åberopas, men att domstolens utgångspunkt för prövningen lagtekniskt ska bli densamma. Efter att en överträdelse är konstaterad gör domstolen en samlad bedömning av behovet eller nödvändigheten av ersättning. Regleringen fokuserar därmed i båda fallen på ansvarsgrund och överträdelsens allvarlighet. Valet av behovskravet lägger sig därmed begreppsligt relativt nära nödvändighetskravet och undviker att lagtekniskt lägga fokus på den skadelidandes situation som en omständighet som kan begränsa själva rättsgrunden.

Advokatsamfundet kan inte se annat än att utredningens utgångspunkt är att grundlagsskadestånd ska utgå i samma utsträckning som när Europadomstolen utdömer skadestånd på konventionsrättslig grund.

Advokatsamfundet anser på grundval av ovan angivna skäl att det därmed inte är så att utredningen genom behovskravet har infört en möjlighet att avgränsa möjligheten till grundlagsskadestånd på ett sätt som avviker från nödvändighetskravet vid konventionsskadestånd.

På dessa grunder tillstyrker Advokatsamfundet utredningens förslag.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander